

CONSTANTIN MOHANU

Urmașii lui Jean Bart

În 1933, când Eugeniu Botez, cunoscut în literatura română sub numele de Jean Bart, pleacă în călătoria cea de pe urmă, îi rămân trei copii: Călin-Adam (născut în 1909), Stroe-Eugen (născut în 1912) și Ada (născută în 1918). Băieții erau din prima căsătorie cu Marioara (născută Dumitrescu, decedată în 1913), iar Ada – din cea de a doua căsătorie Mania (născută Goldman) de care se despărțise prin divorț în 1926. La despărțire, fosta soție își păstrează numele soțului, devenind cunoscuta pianistă Mania Botez. Fata, în vârstă de 8 ani, rămâne în grija tatălui.

Primul băiat, Călin-Adam – pentru familie, prieteni și cunoscuți, Călin – a absolvit Facultatea de Chimie Industrială la 21 de ani, dar după stagiul militar îmbrățișează cariera tatălui său: ofițer de marină. Se căsătorește la 2 mai 1935, în vârstă de 26 de ani, cu Cecilia Frederica Storck, în vârstă de 20 de ani, fiica artiștilor plastici Frederick Storck și Cecilia Cuțescu Storck, româncă, născută Brăneanu, la Râul Vadului, comuna Căineni, județul Vâlcea, și înfiată, la 15 ani, de bunicii dinspre mamă: Constantin și Elena Cuțescu. Conform actului dotal din 18 martie 1935, părinții dau de zestre fetei „un corp de casă situat în str. Vasile Lascăr nr. 114, compus din parter și etaj, în valoare de 600.000 lei, și trusou și mobilier evaluate la 100.000 lei”. Căsătoria fusese aprobată de Ministerul Apărării Naționale și Inspectoratul Marinei la 22 aprilie 1935 prin ordinul nr. 608.

Ajuns căpitan, Călin Botez comandă trei vedete în timpul războiului, apoi lucrează la Ministerul de Externe, de unde este trimis atașat militar al României la Lisabona.

**Teroarea comunistă
s-a răsfânt –
îndeosebi în anul
1948-1964
– asupra tuturor
păturilor populației
românești prin
arestări,
deportări la muncă
forțată, întemnițări
în cele mai dure
condiții,
iar la eliberarea
din temniță,
domiciliu obligatoriu.
Aceste fărâdelegi
au fost suportate
și de scriitorii
Vasile Voiculescu,
Vladimir Streinu,
Radu Gyr,
Dinu Pillat și alții.
Dar – crudă ironie! –
ele nu i-au ocolit
nici pe urmașii unor
scriitori, în cazul de
față, pe fiii și chiar
nepoții scriitorului
Jean Bart (Eugeniu
Botez), autorul
pitoreștilor scrieri de
inspirație marină:
Jurnal de bord,
Schite marine,
În Deltă și
Inimitabilul roman
Europolis.**

Mergând pe urmele tatălui său, a avut și preocupări literare: a colaborat la revistele militare și marinărești („Marea noastră”, care continua „România maritimă fluvială”), iar experiența de viață de la Lisabona a transpus-o într-un roman, *Răscruci la Ocean*, rămas în manuscris, pe care mi l-a oferit spre tipărire în anul 1961, când eram redactor la Editura pentru Literatură (din 1970 devenită Editura Minerva). Cu toate că am obținut de la profesorul universitar și cunoscutul critic literar Edgar Papu (prieten și coleg de liceu cu Călin Botez) o prefață în care releva calitățile romanului, nu s-a putut tipări, un „referat extern” (cum se obișnuia pe atunci, îndeosebi la o carte de debut) făcând obiecția că scrierea lui Călin Botez „nu era de actualitate”. Romanul din lumea diplomaților ar merita din plin să vadă lumina tiparului.

De la Ministerul de Externe este forțat să plece, când noul ministru – Ana Pauker - și-a propus „să curețe tot ministerul de elemente vechi”. A fost obligat să-și găsească alte surse de existență. Lucrează un timp la Ministerul Comunicațiilor. Și-a ajutat foarte mult soția, cunoscuta ceramistă Cecilia Botez – pentru prieteni și apropiați, Lita Botez. Când l-am cunoscut în 1961, la Muzeul „Frederick și Cecilia Cuțescu Storck” din București, strada V. Alecsandri nr. 16, unde aveau locuința în aripa sudică a muzeului, cei doi soți conduceau o fabrică de ceramică decorativă la Periș. Am cunoscut atunci și pe cei doi băieți ai lui: Alexandru și Alvaro (născut la Lisabona). Treceau printr-o perioadă foarte grea: fiul cel mare, Alexandru, încercând să treacă, pe o ambarcațiune, în Turcia, pe Marea Neagră, fusese prins de paza de coastă și arestat. Cu greu s-a obținut reducerea anilor de detenție, pledându-se în instanță pe „spiritul de aventură” al tânărului elev și „dorul de călătorie” al aceluia care era nepotul scriitorului Jean Bart.

A făcut doi ani închisoare la Jilava împreună cu Oru Vasile și Barbu Teodorescu, doi tineri surprinși împreună cu el în tentativa de a pleca din țară. La Jilava l-a întâlnit Doru Novacovici, și el întemnițat ca „dușman al poporului”. Episodul este evocat în ultima lui carte, *Contra tiraniei* (București, Editura Adam, 2002, p. 96).

Bolnav de inimă, Călin Botez se stinge din viață în anul 1962.

Cu timpul cei doi nepoți ai scriitorului au reușit să plece din țară până în 1989: Alexandru, arhitect, în Norvegia, unde s-a căsătorit cu o norvegiană, iar Alvaro, tot arhitect dar și pictor, stabilindu-se la Paris, unde plecase și mama lui, Cecilia (Lita) Botez.

Stroe-Eugen, cel de-al doilea fiu al scriitorului, ajunge un avocat cunoscut, după absolvirea Facultății de Drept din București. Se căsătorește în 10 martie 1945 cu Emilia-Maria Schiteanu, în vârstă de 22 de ani, studentă la Medicină, fata primind, prin act dotal, „un apartament cu 4 camere în strada Atena nr. 1, colț cu Bd. N. Bălcescu”. Căsătoria se desface la 22 mai 1948.

După război, Stroe-Eugen continuă să practice avocatura. Face și politică social-democrată. (Cu ideile social-democrate simpatizase în tinerețe – și nu numai – și bunicul său, Eugeniu Botez.) La începutul anului 1948, Stroe-Eugen Botez, care făcuse stagiul militar la Marină, este numit secretar al Comisiei interimare a Ligii Navale Române, sub auspiciile căreia apărea revista „Marea noastră”, la care a colaborat și el. Este ultimul secretar al Ligii Navale Române. Lucrează, pentru scurt timp ca secretar al lui Constantin Titel Petrescu. După „congresul de unificare a P.C.R. cu P.S.D. și crearea „partidului unic al clasei muncitoare, Partidul Muncitoresc Român (P.M.R.)”, în februarie 1948, Stroe Botez își dă seama – dureros de crud – că unificarea însemna în fapt anihilarea social-democrației prin distrugerea Partidului Social-Democrat. Prevăzând în ce direcție se îndreaptă lucrurile, după ce lucrează și ca redactor la E.S.P.LA., se hotărăște să-și părăsească patria. Cu un act de curaj ieșit din comun, în 1959, trece Dunărea înot, noaptea, și ajunge în Iugoslavia, unde este deținut într-un lagăr de refugiați. Evadează și, după multe peripeții (călătorește iarna prin munți, prin Italia, îi degeră picioarele), ajunge în Franța. Se stabilește la Paris, unde, după câțiva ani, lucrează la Biblioteca Sainte Geneviève, la secția pentru țările din sud-estul Europei. Printr-un văr al său, Sorin Petroniu, din București, i-am trimis la Paris cele două volume Jean Bart – *Scrieri, I, II*, pe care le-am editat în anii 1974 și 1979, la Editura Minerva.

La Paris, Stroe-Eugen Botez devine o figură cunoscută

Constantin Mohanu s-a născut în ziua de 21 august 1933, în satul Bumbuești, com. Boișoara, jud. Argeș (azi jud. Vâlcea), fiind primul dintre cei 11 copii ai învățătorului Ionel Mohanu (Vâlceleanu) și ai Marioarei Mohanu;

– după absolvirea a patru clase primare în satul natal și a Gimnaziului Unic „Țara Loviștei” din com. Boișoara, a urmat cursurile Școlii Pedagogice nr. 1 (fosta școală normală „Andrei Șaguna”) din Sibiu; a făcut parte din cenaclul „Orizonturi noi” de pe lângă ASTRA din Sibiu;

– după examenul de diplomă, se înscrie la Facultatea de Filologie din București; în cei cinci ani de studii universitare (1953-1958) a urmat cursurile profesorilor Tudor Vianu, Alexandru Rosetti, Edgar Papu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Jacques Byck, D. Macrea ș.a. Ca student a avut o susținută activitate și în cercurile științifice și literare („Literatura română”, „Literatura universală”, „Folclor”), participând cu comunicări la sesiunile științifice de la Facultățile de Filologie din București, Cluj și Iași;

– după examenul de stat (1958) și susținerea lucrării de licență (notată cu calificativul maxim) a fost repartizat ca redactor la Editura de Stat pentru

Literatură și Artă (E.S.P.L.A.);

– în primii ani de activitate editorială a contribuit, împreună cu colegii de redacție, sub îndrumarea redactorului șef Mihai Șora, la conturarea și lansarea noii serii din colecția „Biblioteca pentru toți”;

– a debutat în istorie și critică literară în anul 1961 cu prefața la George Coșbuc, *Nunta Zamfirei și alte poezii*, în 1962 cu prefața la Mihail Sadoveanu *Neamul Șoimăreștilor*;

– a colaborat, de-a lungul anilor, la: „România literară”, „Argeș”, „Astra”, „Cronica”, „Manuscriptum”, „Almanahul literar”, „Revista de etnografie și folclor”, „Revista bibliotecilor”, „Livres roumains”, „România pitorească”, „Adevărul literar și artistic”, „Adevărul”, „Literatorul”, „Datini”, „Știința” (Chișinău), „Academica”, „Curierul românesc” ș.a.;

– pe lângă activitatea editorială și de cercetare filologică, a desfășurat și una scriitoricească, fiind autorul volumelor *Fântâna dorului* (1975), *Victor Eftimiu (monografie)* – 1999 și *Jean Bart (Eugen Botez) viața și opera* – 2001; totodată a fost îngrijitorul unor ediții din clasici români, apărute în decursul anilor;

– se preocupă în continuare de editarea unor lucrări, având în manuscris mai multe volume.

a exilului românesc. Participă la multe din manifestările organizate de românii din exil în fața „ambasadei R.S.R.” și pe Esplanada Trocadéro împotriva regimului comunist din România, așa cum își amintește Doru Novacovici în cartea sa *Contra tiraniei* (p. 95). Cei doi au purtat și corespondență. Animat de dragostea de țară, Stroe-Eugen Botez a făcut cunoscută patria sa, România, și a colaborat gratuit, ani în șir, la emisiunile creștine de la Radio Monte Carlo pentru țările din Răsăritul Europei. Împovărat de ani, nu reușește să-și revadă patria după 1989. Se stinge din viață la Paris în urmă cu câțiva ani – așa cum ne-a declarat personal, cu prilejul lansării cărții sale la Uniunea Scriitorilor, domnul Doru Novacovici.

Ada Botez, cel de-al treilea copil al scriitorului, urmează Artele Plastice și se afirmă în sculptură, într-un timp făcând ucenicie în atelierul lui Brâncuși de la Paris. Se căsătorește, la București, în 18 noiembrie 1942, cu Petre Constantin Carp, 40 ani, fiul lui Petre Carp și al Annei, născută Boerescu. Căsătoria nu durează, se desface pe 31 martie 1945, soția recăpătându-și numele de Ada Botez. Prin căsătoria cu un maior, Hill, de la Ambasada Marii Britanii din București, se stabilește apoi în Anglia, devenind cunoscută sub numele de sculptorița Ada Botez. La București venea și la mama ei, Mania Botez care, după divorțul de Eugeniu Botez, în 1926, se recăsătorise cu un general Argeșanu. Locuia pe bd. Ana Ipătescu (astăzi Lascăr Catargiu), unde m-a primit în vizită în 1961. De atunci n-am mai văzut-o, se pare că a plecat la Londra, chemată de fiica sa.

Din datele și informațiile pe care le deținem, singurii urmași, în viață, ai lui Eugeniu Botez – intrat în literatura română sub numele de Jean Bart – sunt Alexandru Botez, stabilit în Norvegia, și Alvaro Botez, stabilit la Paris.

Acești nepoți ai scriitorului au revenit în țară după 1989. Cu Alexandru Botez am vorbit la telefon. I-am propus tipărirea romanului inedit al tatălui său, Călin Botez – *Răscruci la Ocean*.

Vitregia timpului a făcut ca doi dintre copiii lui Eugeniu Botez: Stroe și Ada, să-și părăsească patria după

războiul care s-a încheiat în 1945, iar nepoții, fiii lui Călin Botez – Alexandru și Alvaro – să plece și ei pe alte meridiane peste 20-30 de ani. Sub zodii mai bune pentru România, ei ar fi rămas în patria lor, și poate, precum în secolul al XIX-lea, s-ar fi stabilit în țara noastră francezi, italieni, germani – din rândul cărora a venit la București, în jurul anilor 1850, Karl Storck (originar din Hessen), ctitorul unei

școli de sculptură românească prebrâncușiană. Fiul acestuia, Frederick Storck – tot sculptor – i-a fost apropiat lui Constantin Brâncuși, de la care a primit trei sculpturi, printre care o variantă a *Domnișoarei Pogany*, păstrată un timp la Muzeul „Storck“, apoi la Muzeul Național de Artă al României. (*Domnișoara Pogany* a fost scoasă din țară în anul 2000 de Alexandru Botez prin ambasada Norvegiei la București.) Frederick Storck, căsătorit cu pictorița româncă Cecilia Cuțescu, a fost prieten cu Jean Bart, după moartea lui ridicându-i, la mormântul din cimitirul Bellu militar, un monument funerar de marmoră albă în care a săpat, sub portretul scriitorului:

Scriitorul cu cei trei copii ai săi: Călin, Stroe și Ada, în fața vilei sale din București.

COMANDOR EUGEN P. BOTEZ (JEAN BART) 1874-1933

iar în partea de sus a blocului de marmoră a dăltuit, într-un medalion, o corabie nostalgică, cu pânzele în vânt – bricul „Mircea“, la bordul căruia comandorul și-a făcut ucenicia și pe care, sub numele literar Jean Bart, l-a imortalizat în *Jurnalul de bord*.

*Text reprodus din monografia Jean Bart (Eugeniu Botez):
Viața și opera, de Constantin Mohanu, Editura „Biblioteca
Bucureștilor“, 2001, p. 194-197.*